

Мр Маринко Савић, стручни савјетник за разредну наставу
Републички педагошки завод Бањалука
ПЈ Бијељина

АКТИВНА НАСТАВА

Увод

Последних година је све израженија критика постојеће организације, функционисања и незадовољавајућих ефеката васпитно-образовног рада у нашим школама. Настава која се изводи у нашим школама оцјењује се као предавачка, да су ученици више објекти а мање субјекти васпитно-образовног рада, да су више пасивни слушаоци него активни чиниоци у процесу свог развоја, због чега се јавља опште расположење просветне јавности о потреби промјена у образовању.

У вријеме сталних промјена у свим сегментима друштва (популаран назив транзиција), улога појединца се у друштву мијења. Од појединца се очекује прогресивност, иницијатива, предузимљивост, истрајност, конкурентност и сл. Самим тим као неопходност се намеће потреба да настава која ставља ученика у пасивну позицију, гдје се више подстиче њихово памћење и способност репродуковања меморисаног градива, замијени наставом која ученике подстиче на размишљање, трагање, откривање и истраживање. Да би се превазишли изражени проблеми класичне разредно-предметне наставе и теоретичари и практичари нуде различита иновативно-организацијска рјешења.

У том смислу се све више истиче потреба да се пасивни облици учења мијењају активним облицима у којима би настава била прилагођена сваком ученику, и подстицала на развој појединца. Активна настава је дидактичко-методички модел организације васпитно-образовног рада који је конципиран на природној склоности дјецe да истражују свијет око себе властитом активношћу. Најбитније карактеристике активне наставе су да сваки ученик ради, функционише, да испољава иницијативу, индивидуалну снагу, те да је спреман да прихвати промјене.

Од многих научностваралачких мислилаца и теоретичара који су дали свој допринос за потпуније разумијевање процеса учења и развоја младих овдје издвајамо структуралистичку теорију Џерома Брунера. На основу неких поставки његовог учења (које ћемо укратко објаснити) приказаћемо и структуру једног часа.

Структуралистичка теорија Џерома Брунера

Џером Брунер наглашава да је учење: усвајање нових информација, трансформација знања и провјера адекватности знања. Учење је даље, повезивање сродних ствари. За рјешавање проблема он истиче важност стратегије. Стратегија подразумијева да сваки појединац треба да одмјери: коликим и каквим информацијама располаже, колики мисаони напор треба да уложи да постигне одређени циљ, у какав ризик улази (има ли довољно информација, колико их дуго треба сакупљати и сл.).

Брунер сматра да је у раним школским годинама когнитивна основа неразвијена и да знатно зависи од емоција и мотивације, као и то да је учење у школи постало неприродан процес. Нарочито истиче улогу предшколског искуства за школско учење.

Успјешни су они ученици који уче задати наставни садржај, а неуспјешни који имају одбојан и непријатељски став према наставнику и настави.

Брунер не прихвата Пијажеову теорију, да је когнитивни развој условљен искључиво узрастом, него сматра да средина може убрзати, успорити или чак зауставити

когнитивни развој. У свом развоју човјек пролази кроз три начина презентације: акциони, иконички и симболички.

Стимулисању ученика Брунер не придаје важност као Скинер и други. Од награде и казне важнија је унутрашња мотивација која чини: задовољство због успјеха, изазов за повећање знања, развој интересовања и сл.

Важан став Брунера огледа се у захтјеву да сазнање у настави мора да буде вршено по узору на научно сазнање. Разлика је у томе да настава и процес сазнања мора да буде прилагођен узрасту ученика. Сврху учења Брунер не види само у учењу чињеница, већ да се оне класификују у одређене логичке цјелине. Ученик мора да разумије структуру градива одређеног наставног предмета, како би лакше одвајао важно од неважног.

Знања треба да буду кодирана тако да их ученик може лако користити у новим ситуацијама. Ученику треба предочити податке и чињенице, а везе и односе између њих он сам треба да открива. У Брунеровој концепцији наставе мијења се и улога наставника. Њихов удио у вођењу и усмјеравању ученика треба да буде знатно мањи, него у предавачкој настави у којој ученици добијају знање у финалном облику. Наставникова помоћ треба да буде толика да ученицима обезбједи инструменте за откривање односа.

Ученик треба да зна оне информације које су за одређену наставну тему најважније, како би овладали специфичностима. Брунер сматра ученика прерађивачем информација и због тога ученик треба да буде у току учења изложен информацијама у најразличитијим околностима, јер ће тако успјешније створити кодове за организовање тих информација.

Брунер се залаже за учење открићем за разлику од Оусубела који се залаже за учење путем рецепције.

На основу свега наведеног, овдје се настојало да Брунерову теорију учења материјализујемо кроз практично организовање наставног часа, који ће се заснивати на Брунеровим препорукама.

Оваквом припремом наставног часа настојало се остварити:

- увођење у наставу начина учења који се врши у научном сазнавању, а примјерено је узрасту ученика,
- упознавање ученика са чињеницама које они сами обрађују,
- индивидуализовати наставу,
- унутрашња мотивација,
- да наставник не даје готова знања, него припрема инструменте и методе у сазнању,
- максимална активизација свих ученика, јер сви раде за себе.

УПУТСТВО ЗА РАД

Данас ћемо да радимо мало другачије него обично. Сами ћете покушати да дођете до одређених закључака, које ћете затим да објасните.

На следећем листу су дате двије хипотезе. Хипотезе су претпоставке које могу бити тачне али и не морају. Твој задатак је да провјериш да ли су ове претпоставке (хипотезе) тачне.

Провјеру хипотеза ћеш извршити тако што ћеш прочитати народну причу "Крепао котао", на страни. Послије читања ћеш да одговориш на шест питања. Одговараћеш тако што ћеш да образлагеш само једну тврдњу ДА или НЕ.

На трећем листу можеш провјерити да ли си добро урадио. Ако ниси дао потпуне одговоре врати се о допуни одговоре штампаним словима. То ће ти омогућити да видиш да ли си у закључку добро образложио претпоставке.

Редослед рада:

1. Прочитај упутство.
2. Прочитај народну причу "Крепао котао".
3. Одговори на питања.
4. Напиши закључак.
5. Провјери да ли си добро одговорио на питања.
6. Ако је потребно допуни закључак.

Задатак није тежак, али је занимљив!

1. ХИПОТЕЗА (претпоставка): **Сељак је надмудрио трговца!**
2. ХИПОТЕЗА (претпоставка): **Похлепа доноси штету!**

Основни појмови:

МУДАР: паметан, има добре идеје (замисли), вјешт, упоран, сналажљив...

ПОХЛЕПАН: себичан, непромишљен, грабежљив, непоштен, хоће све себи....

ПРВИ ЗАДАТАК: Утврдити да ли је сељак мудар!

ДРУГИ ЗАДАТАК: Утврдити да ли је трговац похлепан!

Прочитај причу, а затим одговори на питања:

1. Да ли сељак у причи ради непромишљено када даје мали котао?
ДА јер је _____
НЕ јер је _____
2. Да ли је сељак сналажљив ?
ДА јер је _____
НЕ јер је _____
3. Да ли је у причи сељак имао успјеха и корист?
ДА јер је _____
НЕ јер је _____
4. Трговац је похлепан!
ДА јер је _____
НЕ јер је _____
5. Да ли је трговац промишљен?
ДА јер је _____
НЕ јер је _____

6. Да ли је трговац у причи имао успјеха и корист?

ДА јер је _____
НЕ јер је _____

ОСОБИНЕ СЕЉАКА: _____

ОСОБИНЕ ТРГОВЦА: _____

ЗАКЉУЧАК

Да ли су наведене претпоставке (хипотезе) тачне и зашто?

1. _____

2. _____

Одговори на питања

1. НЕ јер је знао да ће дајући мали котао добити већи!
2. ДА јер је искористио трговчеву похлепост да набави котао који није могао да купи а који му је требао.
3. ДА јер је добио велики и вреднији котао .
4. ДА јер је желио да узме од сељака мали котао који му не припада, а много је богатији од сељака!
5. НЕ јер није схватио сељакову намјеру.
6. НЕ јер је трговац имао штету због своје похлепе.

Упознајмо боље појмове:

паметан – добро размисли о свему, тражи најбоље рјешење, уочава шта је могуће, а шта није могуће, размишља и о посљедицама,

сналажљив - брзо реагује на неки проблем, зна да "извуче" корист, умије да прилагоди своје понашање,

идеја – замисао: како доћи до циља, како нешто урадити, како ријешити проблем, како побиједити

промишљен – не говори и не ради док добро не размисли, реагује одмјерено,

поштен – важнија му је правда него лични интерес, не жели никога да повриједи.

ЛИТЕРАТУРА

1. Вилотијевић, М., (1999), Дидактика II, Завод за уџбенике и наставна средства и Учитељски факултет Београд, Београд
2. Крнета, Д.,(2006), Интерактивно учење и настава, Факултет за политичке и друштвене науке Бања Лука, Бања Лука
3. Јешић, Д., (2006), Наставник и оптерећеност ученика, Школска књига, Београд
4. Савић, Б., Ђаковић. П., Милатовић, В.,(2005), Читанка за пети разред основне школе, Завод за уџбенике и наставна средства, Источно Сарајево